

Голяш І.Д., к.е.н., доцент кафедри
обліку, ревізії і аудиту Тернопільського
державного економічного університету
Будник Л.А., к.е.н., доцент кафедри
обліку, ревізії і аудиту Тернопільського
державного економічного університету

Розвиток контролінгу в Україні: проблеми теорії та практики

Розвиток економіки України є специфічним та не має аналогів у світовій практиці. З однієї сторони, він підпорядкований законам ринку, а з другої – обмежений владними інтересами. Це призводить до нестабільності функціонування вітчизняних підприємств та відсутності чітких орієнтирів їх подальшого розвитку.

У таких умовах експерти схильються до запозичення зарубіжного досвіду, ігноруючи власний. Зокрема, на даний час активно обговорюється питання використання нових методів управління, які підтвердили свою ефективність в економічно розвинених країнах. При цьому розглядається можливість застосування концепції контролінгу, у якій синтезуються елементи обліку, аналізу, контролю та планування. Ми не заперечуємо проти впровадження зарубіжних досягнень у вітчизняну практику, проте вважаємо, що їх потрібно адаптувати відповідно до особливостей економіки України.

Доцільність використання концепції контролінгу на вітчизняних підприємствах обумовлена наступними причинами:

1. Необхідність координації обліково-аналітичних систем у процесі управління;
2. Потреба моніторингу параметрів зовнішнього та внутрішнього середовища підприємства;
3. Посилення вимог щодо забезпечення гнучкості та надійності функціонування підприємства;
4. Потреба удосконалення інформаційного забезпечення керування діяльністю суб'єктів господарювання;
5. Необхідність створення продуманої системи дій щодо забезпечення виживання підприємств та уникнення багатьох ризиків тощо.

Серед практиків відношення до ідеї контролінгу залишається в цілому критичним, а можливість запозичення зарубіжного досвіду для підвищення ефективності діяльності вітчизняних підприємств на даний час піддається сумніву та запереченню. Це зумовлено рядом причин, серед яких, в першу чергу, слід зазначити інертність керівників підприємств щодо застосування нової концепції, відсутність навчальних закладів, де можна

було б набути професію контролера, а також соціально-психологічний бар'єр між відомим і новим у галузі управління.

Зазначимо, що серед науковців, на відміну від практиків, інтерес до контролінгу, зростає. Проте ми вважаємо, що використання терміну «контролінг» на даний час залишається не визначеним та недостатньо обґрунтованим, що зумовлено використанням перекладної літератури, яка є джерелом не зовсім вірного тлумачення іншомовної термінології.

На нашу думку, вживання нових слів має супроводжуватись глибоким розумінням їх змісту. Однак, термін «контролінг» досить часто плутають із «управлінським обліком» та «внутрігосподарським обліком». Крім того, в українській мові досі не визначено правильності його написання, бо в літературі зустрічаються слова із однаковим лексичним значенням та різним графічним відображенням: «контролінг» та «контролінг», «контролер» та «контроллер».

У даний час відомо десятки визначень контролінгу, формулювань його мети, переліку завдань, існують суперечливі точки зору щодо виокремлення функцій контролінгу, а також типології прийомів та способів, які є складовими його методу дослідження. У спеціальній літературі практично відсутні способи дослідження цілей, механізму та доцільності організації системи контролінгу, немає також розроблених методик оцінки її ефективності. Існуючі загальні підходи є несистематизовані і дуже локальні, а тому теоретичні засади контролінгу потребують значного доопрацювання.

На нашу думку, розглянуті питання та порушені проблеми стимулюватимуть наступні наукові дослідження, які будуть сприяти розвитку теорії контролінгу та його практичному застосуванню в Україні.

Література:

1. Дайле А. Практика контроллинга. Под ред. М. Л. Лукашевича. - М.: Финансы и статистика, 2003.
2. Контроллинг, как инструмент управления предприятием. Общ. ред. Данилочкиной Н. Г. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1998.
3. Лучко М. Р., Десятнюк О. М. Теоретичні основи організації контролінгу.– Тернопіль: «Тер Аудит», 2000.
4. Пушкар М. С. Контролінг: Монографія. – Тернопіль, 1997.
5. Сухарева Л. А., Петренко С. Н. Контроллинг – основа управления бизнесом. – К.: Эльга, Ника – Центр, 2002.